

Radøy kommune

Saksframlegg

Saknr	Utval	Type	Dato
074/2017	Formannskapet i Radøy	PS	23.11.2017
057/2017	Kommunestyret i Radøy	PS	07.12.2017

Sakshandsamar	Arkivsaknr.:	Dokumentnr.:
Bente Kopperdal Hervik	14/1513	17/13804

Kulturminneplan - vedtak

Saksopplysingar:

Bakgrunn

Formannskapet la utkast til kulturminneplan ut på høyring og offentlig ettersyn i møte 7. september, sak 048/2017, med høyringsfrist 22. oktober. Høyringa har vore kunngjort i lokalavisene, på nettsidene, facebook og i brev til alle eigarar av kulturminne som er foreslått i verneklasse A. 3. oktober vart det arrangert høyringsmøte for planen.

Det kom 16 skriftlege innspel til høyringsutkastet.

Vurdering

I framlegget til sak om høyring (formannskapet sak 048/2017), vart denne saksorienteringa gjeve:

«Det er eit ynskje frå Riksantikvaren å styrka kompetansen om kulturminne i kommunane og få betre oversikt over verneverdige kulturminne. Dei har difor definert ei målsetjing om at 90 % av kommunane skal ha ein kulturminneplan innan 2020. I tråd med dette er det stadig fleire statlege og fylkeskommunane tilskotsordningar som stiller krav om at kommunen har vedteke ein kulturminneplan og prioritert kulturminna i kommunen for at det skal løyvast tilskot til restaurering av kulturminne i kommunen. Riksantikvaren har gjeve tilskot til planarbeidet.

Kulturminneplanen inngår i kommunen sin planstrategi som vart vedtatt hausten 2012 (KS-079/12). I samsvar med planstrategien har kulturminneplanen status som temaplan. For at flest mogleg skal få høve til å koma med innspel i planprosessen, har planarbeidet i denne planen likeveld følgd prosesskrava i plan- og bygningslova som gjeld for kommunedelplanar.

I møte 14. oktober 2014 sak 062/2014 vedtok formannskapet oppstart av planarbeidet. Planprogrammet vart vedteke i kommunestyret 29. januar 2015 i sak 009/2015.

Det har vore sett ned ei administrativ arbeidsgruppe som har hatt ansvar for gjennomføring av planarbeidet. Formannskapet har vore styringsgruppe for planen. Kulturverntenesta i Nordhordland og Hordaland fylkeskommune har bidratt med å skaffa data og kvalitetssikra opplysningar. Lag og organisasjonar og lokalkjende personar har også vore bidragsytarar og delteke på synfaringar. Arne Høyland har vore engasjert til kulturminneregistrering, og fleire frivillige har delteke med å registrera kulturminne. Planarbeidet har vore presentert for eldrerådet og råd for menneske med nedsett

funksjonsevne, for sogelaget og frivilligsentralen i løpet av prosessen. Det har vore arrangert to opne kulturminnekveldar.

Målsetjingane for planen:

- *leggja grunnlaget for at dei viktigaste kulturminna vert tatt vare på*
- *setja kulturminnevern på dagsordenen.*
- *skapa eit godt grunnlag for ei heilskapleg kulturminneforvaltning ved at den vert nytta i all arealplanlegging og byggesakshandsaming.*
- *skapa føreseielege tilhøve for eigarar av kulturminne.*
- *auka kunnskapen om og interessa for kulturminne.*
- *synleggjera potensiale for bruk av kulturminne som ressurs i samfunnsplanlegginga og til næringsføremål.*
- *gjennom viktige kulturminne formidla Radøy si historie på ein god måte.*

I tråd med ynskje i styringsgruppa er det lagt særleg vekt på formidling, både i utforminga av planen og i tiltaksdelen i handlingsplanen.

Planutkastet har tre hovuddelar. Første del fortel om planen, planarbeidet, føringar som ligg til grunn for planen. Denne delen omhandlar også kriterium for verdisetjing og prioritering av kulturminne og om forvaltning av kulturminna i kommunen. Andre del gjev først eit kort overblikk over historia til kommunen og byggeskikken i området. Her vert også ein del viktige omgrep som vert nytta seinare i planen forklart. Vidare omhandlar denne delen ulike typar kulturminne etter tema, og ein presentasjon av dei kulturminna med høgast kulturminneverdi. Manger, som har vore administrasjonssenter i mange hundre år, er omhandla i eit eige kapittel i denne delen. Tredje del er handlingsplanen som viser korleis kommunen skal arbeida med kulturminnevern i åra framover og kva for tiltak som skal prioriterast i planperioden. Handlingsplanen skal rullerast årleg. Som vedlegg til planen er listene over dei viktigaste kulturminna. Desse listene vert kontinuerleg oppdaterte og rullerte årleg.»

Det kom inn 16 skriftlege uttalar til planen. Desse høyringsuttalane vert presenterte og vurderte i det følgjande:

1. Kystverket

Kystverket kan ikkje sjå at planen har noko negativ innverknad på sjøverts ferdsle eller tryggleik og har ingen merknader.

2. Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond tar til etterretning at kommunen ynskjer å leggja omsynssone for bevaring av kulturmiljø kring den gamle prestegarden. Dei peikar på at den kulturhistoriske verdien er svekka på grunn av butikkbygget like ved og noverande bruk av eigedomen med parkering framfor hovudbygget. Dei meiner det vil vera fornuftig å avgrensa omsynssona til areala mellom hovedhus og forpakterbustad.

Vurdering

Rådmannen er samd i at den kulturhistoriske verdien i gamle prestegarden er svekka svært mykje, og meiner at det difor er ekstra viktig å sikra det som er igjen av bygningar og uteområde. Rådmannen meiner at omsynssona bør omfatta arealet som er avgrensa av Mangersnesvegen, Radøyvegen, Coop sin eigedom og gangvegen gjennom prestegardshagen. På denne måten får ein sikra den gamle prestegarden, stabburet, steingarden mot Mangersnesvegen, tingstova og prestegardshagen.

3. Fylkesmannen

Fylkesmannen har ingen merknader til planen.

4. Ekaterina og Christian Irgens (eigar av 23/48)

Ekaterina og Christian Irgens er eigar av ein hytteeigedom på Forsøy. Dei er positive til at kommunen ynskjer å leggja omsynssone kring krigsminna på øya. Dei påpeikar at anlegga ikkje er sikra, og at det må difor må opplystast at all ferdsel skjer på eige ansvar. Dei skriv også at ei omsynssone bør leggja restriksjonar på bruk av området til paintball og krigslek, og forsøpling. Vidare peikar dei på at informasjonstavle ikkje bør plasserast på kaien, då dette vil tiltrekka besøkande til ein kai som står i fare for å rasa ut. Dei legg til at det også bør setjast opp informasjonstavle i Marøy.

Vurdering

Rådmannen støttar innspela frå Ekaterina og Christian Irgens. Innspela vert følgd opp i samband med produksjon og oppsetjing av informasjonstavle.

5. Bjørgvin bispedømeråd

Bjørgvin bispedømeråd påpeikar at jamvel om fylkeskommunen har fått ansvar for listeførte kyrkjer, skal biskop eller bispedømeråd ha alle saker som gjeld kyrkjene til uttale anten dei er listeførte eller ikkje. Bispem skal også uttala seg om alle endringar på kyrkjer, uavhengig av vernestatus, og alle tiltak nærare kyrkja enn 60 meter. Bispedømerådet skal uttala seg om tiltak i omgjevnadane mellom 60 og 30 meter frå kyrkja.

Vurdering

Presiseringa frå Bjørgvin bispedømeråd vert tatt inn i planen.

6. Geir Håland

Ber om at det vert stilt krav om at bygg som får rivingsløyve skal dokumenterast med bilete. Han ynskjer også at song- og musikkklaga vert omtalt og at omtalen av

industrihistorien, meieri og sildefabrikkar vert meir fylldig.

Vurdering

Det er tatt inn att alle bygg i verneklasse B og C skal dokumenterast med foto før rivingsløyve vert gjeve. Det kan i tillegg stillast krav om at bygget skal dokumenterast på annan måte i tillegg.

Det har ikkje vore eit mål at kulturminneplanen skal vera uttømmmande når det gjeld historien til Radøy. Tvert i mot har ein forsøkt å avgrensa teksten til å berre dei aktivitetane som har sett spor etter seg i form av faste kulturminne. Song- og musikkklaga er berre så vidt nemnd, då det ikkje er nokon faste kulturminne etter denne verksemda i kommunen.

Dei største og viktigaste næringane kunne fått ein meir fylldig omtale, men også her har det vore naudsynt å avgrensa teksten. Nokre fleire viktige verksemder er no nemnd i kapittel 2.5. Ein fylldigare industrihistorie må likevel skrivast ein annan stad enn i kulturminneplanen.

7. Bergen og omland havnevesen

Bergen og omland havnevesen kan ikkje sjå at planane kjem i konflikt med dei interessene dei er sett til å ivareta på dette stadiet i planarbeidet.

8. Jens-Petter Hvidsten (eigar av gnr 91/30 Apalneset på Kviste)

Jens-Petter Hvidsten kjem med interessant informasjon om Apalneset. Han peikar også på at det er naudsynt at stien til Apalneset held god nok kvalitet til at ein kan få fram utstyr til vedlikehald av Apalneset. Han meiner også at ein skikkeleg sti til Apalneset er bra med tanke på turgårarar og folk som ynskjer å sjå husmannsplassen i Apalneset, som eigar av Apalneset er positiv til.

Vurdering

Det er positivt at eigar av Apalneset har tatt så godt vare på staden og at han ynskjer turgårarar og besøkande velkomen til staden. Saka som gjeld utbetring av sti vert handsama som sak av teknisk forvaltning og er ikkje relevant for kulturminneplanen.

9. Kirsten Marie Aarnæs og Kjell-Tore Aarnæs (eigar av gnr 68/10 Fargarholmen)

Saknar meir informasjon om kva betydning verneklasse A for for deira eigedom. Peikar på at eigedomen treng rehabilitering. Ber om at kommunen skiltar fartsgrense 5 knop forbi eigedomen, då skiltet «sakte fart» ikkje vert følgd av mange båtførarar.

Vurdering

Rådgjevar for kultur tar kontakt med eigarar av Fargarholmen og informerer om aktuelle tilskotsordningar. Radøy kommune har delegert styresmakt etter Lov om havner og farvann til Bergen og omland havnevesen. Eigarar av Fargarholmen vil verta informert om at dei kan ta kontakt med havnevesenet om skilt i farvatnet ved eigedomen.

10. Maria Torkildsen (eigar av gnr 41/6 på Birkeland)

Maria Torkildsen er eigar av ein av eigedomane som gamlevegen over Radøy går over. Ho påpeikar at vegen alltid har vore brukt som turveg, og ynskjer at dette held fram. Eventuelle problem som oppstår som følgje av at området også vert nytta som beite, ber ho om at kommunen handterer.

Vurdering

Det er underteikna grunneigaravtalar som gjeld bruk av gamlevegen som tursti. Kommunen har sett opp naudsynte gjerdeklyv, og om området vert tatt i bruk til beite, vil det verta sett opp skilt som ber turgåarar ta omsyn til beitedyr.

11. Geir Helland (eigar av gnr 38/10 Finnmarken på Helland)

Geir Helland ber om at det samanbygde anlegget i Finnmarken på Helland vert tatt bort som A-objekt. Han viser til at ynskjer å riva lødelen av bygget og bygga det opp igjen på ein meir føremålstenleg måte med pulttak for å få nok høgde til å koma inn med traktor og andre reiskapar. Han viser til at om reiskapshus skal byggast andre stader på eigedomen, vil dette vera langt dyrare, noko som ikkje kan forsvarast ut frå inntektene frå drifta av garden.

Vurdering

I dette tilfellet kjem private interesser i konflikt med kulturminneinteressene, og desse interessene må vektast opp mot ein annan. Dette kulturminnet er vurdert til å ha svært

høg lokal og regional verneverdi. Kulturminneinteressene bør difor vektast høgast, og det samanbygde anlegget bør fortsatt vera i verneklasse A.

Fram til utskiftingane (perioden frå kring 1860 til 1920) var samanbygde anlegg vanlege i heile vårt område. Samanbygde anlegg kunne bestå fleire stover under same tak, eller det kunne vera løe og stove/våningshus under same tak. I dag er det berre nokre få samanbygde anlegg med våningshus og løe att i kommunen, og dette på Helland er det einaste me kjenner til som har høyrte til eit gardsbruk. Alle dei andre samanbygde anlegga i kommunen med våningshus og løe under same tak, er bygde som husmannsplassar, og skil seg såleis frå dette. Også i resten av Nordhordland er slike bygg sjeldne. Dette gjer at det er svært viktig at bygget på Helland vert tatt vare på.

Rådgjevar for kultur har saman med Arild Sætre frå kulturverntenesta i Nordhordland vore på synfaring og informert eigar om tilskotsordningar som gjeld kulturminne med høg verneverdi, og tilbode hjelp til å skriva søknader om tilskot. Eigar har også fått tilbod om hjelp frå arkitekt til å tilpassa endringar på bygget som vil gjera at det er mogleg å koma inn med traktor utan at ein øydelegg kulturminneverdiane i bygget. Eigar meiner at det ikkje er mogleg å få bygget føremålstenleg utan å riva og bygga nytt.

Det er viktig å merka seg at dersom ein riv løedelen og ynskjer å bygga nytt reiskapshus vegg i vegg er dette noko som må søkjast om. Dersom løyve vert gjeve vil det koma krav om brannskille mellom våningshus og nytt reiskapshus, noko som kan vera kostnadskrevjande.

12. Øystein og Gina Hella Skiftesvik

Øystein og Gina Hella Skiftesvik er eigarar av 45/320 ved Mangersvågen der det står ei sjøbu og eit naust. Dei viser til at denne delen av eigedomen er regulert til naustområde i reguleringsplan for Selfallet, og at området heller ikkje er tatt inn i det området som er sett av til spesialområde for vern i kommunedelplan for Manger 2007-2017. Området er ikkje tilgjengeleg frå naustområdet i Mangersvågen der dei andre nausta ligg, berre frå Selfallet. Dei viser til at naustet er lite autentisk og at det same til dels også gjeld sjøbua.

Vurdering

Området som eigar ynskjer ut av verneklasse A ligg, saman med eitt naust til i området, isolert frå dei andre nausta når det gjeld tilkomst, men med sikt rett over til dei ytste nausta i vågen på andre sida. Naturinngrep i form av sprenging for å gje plass til nye bygg og nye naust i ein heilt annan storleik og stil enn dei gamle nausta vil kunna vera skjemmande for det verdifulle naustmiljøet i Mangersvågen.

Me finn det likevel rett at denne eigedomen vert tatt ut av av verneklasse A då reguleringsplanen har tatt området inn som naustområde. Me foreslår difor at omsynssona går mellom gbnr. 45/320 og gbnr. 45/6 i tråd med avgrensinga i reguleringsplanen for Selfallet. Naustet på gbnr. 45/6 vert fortsatt i verneklasse A då det er utanfor reguleringsplanen og i tillegg er eit naust med høg verneverdi på grunn av alder og autensitet.

Rådgievar kultur var saman med Arild Sætre frå kulturverntenesta i Nordhordland på synfaring på naustet og sjøbua. Naustet er, som eigarar påpeiker, lite autentisk og har såleis isolert sett nokså låg kulturminneverdi. Naustet vert difor foreslått i verneklasse C. Sjøbua er nyare, men då det er få sjøbuer att i kommunen, vurderer me at sjøbua har høgare kulturminneverdi enn naustet. Sjøbua vert difor foreslått i verneklasse B.

13. Nøtlevåg meieri

Nøtlevåg meieri ynskjer at omsynssona vert utvida til også å omfatta isrenna, stemma, stemmegarden og stien til og frå ishuset.

Vurdering

Rådmannen er positiv til ei utvida omsynssone.

14. Eldrerådet

Eldrerådet støttar kulturminneplanen slik den ligg føre.

15. Råd for menneske med nedsett funksjonsevne

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne støttar kulturminneplanen slik den ligg føre.

16. Hordaland fylkeskommune

Vedtaket frå Hordaland fylkeskommune:

1. Kulturminneplan for Radøy 2017-2027, forankra i kommunen si verksemd, er eit godt grunnlag for forvaltning av kulturminna.
2. Kommunen bør legge til i retningslinene at saker som gjeld kulturminne av regional eller nasjonal interesse skal sendast til Hordaland fylkeskommune for vurdering.
3. Handlingsplanen har gode tiltak som svarer på aktuelle utfordringar i Radøy kommune.
4. Tiltak i handlingsplanen for skattefritak for prioriterte kulturminne er ein god måte for kommunen å stø opp om lokale kulturminne.
5. Det er positivt at Radøy har etablert eit kommunalt kulturminnefond og satsar på kulturminnefagleg rådgjeving til private eigarar.
6. Omsynssone med retningsliner og generelle føresegner som sikrar viktige kulturminne/-miljø må innarbeidast i kommuneplanen sin arealdel når den skal rullerast.

Vurdering

Vedaket frå Hordaland fylkeskommune vert tatt til etterretning.

Fylkeskommunen kjem også med nokre innspel i saksframlegget:

- Mange ulike vernekategoriar kan vera utfordrande å forvalta, og rår til at ein kan vurdere å slå saman kulturminne i verneklasse A og B. Enkelte typar kulturminne i klasse B som jord- og potetkjellarar og kvernhus kan kanskje handterast med spesielle retningsliner slik som for steingardar. Når kulturminneplanen vert integrert i kommuneplanen kan det utarbeidast generelle føresegner som sikrar desse kulturminnetypane.

Vurdering:

Rådmannen meiner at det er fornuftig å ha tre vernekategoriar – A, B og C - og ynskjer ikkje å endra dette. Klasse D er ein restkategori for bygningar som har vore vurderte, men som ikkje vert tillagt verneverdi. Dei er såleis ikkje med i planen.

- Kulturminne i verneklasse B kan med fordel listast opp under kvart tema. Det er vanskelg å vurdere kva verneklasse eit omtalt kulturminne eller bilete av kulturminne har. Fylkesrådmannen rår til at informasjon om verneklasse vert lagt til under bilete.

Vurdering:

Listene over verneklassar skal rullerast årleg – både for å kunna fanga opp kulturminne som ikkje tidlegare er registrerte og for å kunna ta vekk objekt som av ulike årsaker har gått tapt eller som bør plasserast i ein annan verneklasse. Dersom ein skal lista alle kulturminna i verneklasse B i teksten, er det vanskelegare å gjera endringar.

Informasjon om verneklasse er lagt til på bileta i teksten.

- Fylkesrådmannen vil rå til at kommunen gjev fritak frå eigedomsskatt for kulturminne i verneklasse A og B.

Vurdering:

Kommunen vil vurdera fritak frå eigedomsskatt på kulturminne både i verneklasse A og B.

- Kommunen bør vurdera å leggja inn det å arrangera kurs for eigarar av kulturminne som tiltak i kulturminneplanen.

Vurdering:

Samarbeid med kulturverntenesta i Nordhordland om kurs og opplæring for eigarar av verneverdige kulturminne vert lagt inn som tiltak i handlingsplanen.

I tillegg til innspela som er kome i løpet av høyringsrunden, er det lagt inn to bygg i verneklasse B som ikkje var kome med i høyringsutkastet. Dette gjeld tidlegare husmannsplass i Lervik (gbnr. 58/3) og gjestgjevarbygget/krambua i Rosneset (gbnr. 147/1). Eigarar er informerte om at desse er tatt inn i verneklasse B etter høyringsrunden.

Det er også gjort ein del språklege rettingar og korrigeringar av feil.

Konklusjon

Kulturminneplan for Radøy kommune 2017-2027 skal identifisera og prioritera dei viktigaste kulturminna i kommunen og leggja grunnlaget for kommunen sitt arbeid med kulturminne i planperioden. Med dei justeringar som er gjort etter høyringsrunden rår rådmannen til at Kulturminneplan for Radøy kommune 2017-2027 vert endeleg vedtatt.

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Kulturminneplan for Radøy kommune 2017-2027 vert vedtatt slik den ligg føre.

Formannskapet i Radøy - 074/2017

FS - handsaming:

Ordførar Jon Askeland viste til at kulturminneplanen har fått svært gode tilbakemeldingar, mellom anna i det fylkeskommunale utvalet KIRU, som har hatt planen til handsaming.

Rådgjevar kultur, Bente K. Hervik svara på spørsmål. Ho gir ei orientering om planen i kommunestyret.

Formannskapet vedtok rådmannen sitt framlegg til vedtak.

FS - vedtak:

Kulturminneplan for Radøy kommune 2017-2027 vert vedtatt slik den ligg føre.

Kommunestyret i Radøy - 057/2017

KS - handsaming:

Kulturrådgjevar Bente K. Hervik orienterte om kulturminneplanen, og gav kommunestyret eit innblikk i sentrale trekk i Radøy si historie gjennom 10.000 år på ti minuttar.

Leif Taule (Sp) sa at kulturminneplanen er eit flott dokument med veldig mykje god historisk kunnskap. Han oppmioda om at planen blir trykt opp i eit skrift som interesserte kan få tak i på rådhuset.

Ordførar Jon Askeland oppsummerte med å takka for den beste historietimen han har høyrte på lenge. Han overrekte ein blomebukett til kulturrådgjevaren for arbeidet med planen.

Kommunestyret vedtok samrøystes formannskapstilrådinga.

KS - vedtak:

Kulturminneplan for Radøy kommune 2017-2027 vert vedtatt slik den ligg føre.

Vedlegg:

Kulturminneplan - Radøy kommune 2017-2027

Uttale - Kystverket

Uttale - Opplysningsvesenets fond

Uttale - Fylkesmannen i Hordaland

Uttale - Ekaterina og Christian Irgens

Uttale - Bjørgvin bispedømmeråd

Uttale - Geir Håland

Uttale - Bergen og omland havnevesen

Uttale - Jens-Petter Hvidsten

Uttale - Nøtlevågen meieri

Uttale - Maria Torkildsen

Uttale - Kirsten Marie og Kjell-Tore Aarnæs

Uttale - Geir Helland

Uttale - Øystein og Gina Hella Skiftesvik

Uttale - eldrerådet

Kulturminneplan - høyring

Uttale - Hordaland fylkeskommune - saksframlegg

Uttale - Hordaland fylkeskommune - saksprotokoll

Kulturminneplan - høyring